

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Шифр: **Юриспруденція**

НАУКОВА РОБОТА

для участі у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з
галузей знань і спеціальностей (Переклад)

Тема: Особливості перекладу юридичних термінологічних одиниць сучасної
німецької мови

2020-2021 н. р

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1 Проблематика генези терміносистеми	
1.1. Термін як основний елемент терміносистеми.....	6
1.2. Особливості перекладу юридичної термінології.....	12
Розділ 2 Міжмовна проблема перекладу термінології юридичного дискурсу крізь призму лінгвістики	15
2.1. застосування перекладацьких трансформацій для досягнення адекватності перекладу	15
2.2. Переклад юридичної термінологічної лексики.....	20
Висновки.....	27
Додатки.....	29
Додаток А.....	30
Додаток Б.....	31
Список використаних джерел.....	32

ВСТУП

Переклад – це унікальна сфера мовленнєвої діяльності, де мають значення не тільки різні мови, але й різні культури, а часом і різні цивілізації. Міжмовна комунікація, що здійснюється за посередництва перекладу, найбільшою мірою відтворює процес безпосереднього мовного спілкування, при якому комуніканти користуються тією ж самою мовою.

Відмінності культур, зокрема й мовні відмінності, створюють низку проблем при перекладі. Фахівці мають постійно збагачуватися екстралінгвістичними знаннями, щоб правильно донести до читача або слухача правдивий і точний зміст тексту оригіналу. Частою проблемою також є відсутність прямого відповідника перекладу, і тоді виникає низка питань щодо найбільш прийняттого перекладу. Все це показує, наскільки актуальною та важливою є поставлена проблема в сучасному світі.

Проблема перекладацьких трансформацій як проблема теорії та практики перекладу традиційно набуває все більшої важливості. Багато вчених-лінгвістів досліджували дане явище впродовж багатьох років, тому і не існує загальної класифікації перекладацьких трансформацій, оскільки кожен науковець характеризував їх із своєї точки зору. Однак, слід зазначити, що дані технічні прийоми дослідження використовуються не лише з метою передачі змісту, а ще й для досягнення адекватності перекладу.

Переклад у сфері «Юриспруденція» є одним із найважчих видів перекладу, оскільки для трансформації юридичних текстів потрібне використання знань у відповідній сфері, а також знати чинне законодавство, володіти спеціальною лексикою. Юридична термінологія є унікальним об'єктом дослідження, оскільки характеризується великою різноманітністю сфер застосування у порівнянні з іншими терміносистемами. Проте, особливістю термінологічних одиниць юридичного характеру виступає їхня багатозначність, тому істотною умовою розуміння значення терміна в цьому випадку є контекст, в якому він вживається.

Актуальність пояснюється тим, що дана тема є невичерпною для дослідження, оскільки переклад – це своєрідний вид міжкультурної комунікації, необхідний для міжмовного і міжкультурного обслуговування, яке виражається у зростаючій потребі не лише розуміння текстів іншої мови, а й культурної адаптації.

Мета даної наукової роботи полягає у дослідженні адекватності перекладу термінів у юридичних текстах.

На нашу думку, для досягнення поставленої мети слід виконати такі **завдання**:

1. дослідити становлення німецькомовної терміносистеми у сучасній лінгвістиці;
2. ознайомитись із класифікацією юридичної термінології;
3. виявити труднощі перекладу термінологічних одиниць юридичного характеру;
4. відшукати основні перекладацькі трансформації, які використовують перекладачі для адекватного перекладу;
5. відтворити значення складних німецькомовних юридичних термінів засобами рідної мови.

Об'єктом наукової роботи виступає дослідження адекватності перекладу термінології у галузі «Юриспруденція».

Предмет дослідження – значення перекладу термінології в аспекті юридичного дискурсу.

Наукова новизна проведеного дослідження зумовлена його фокусом на адекватній передачі змісту юридичної термінологічної лексики, що значно допомагає зробити внесок у розвиток перекладознавства.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані під час розробки теоретичних та практичних курсів із перекладознавства. Результати цього дослідження можуть бути корисні при написанні курсових, дипломних та магістерських робіт.

Обсяг та структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох

розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 32 сторінки.

Список використаних джерел налічує 37 позиції, 25 з яких – наукові праці, 4 – джерела матеріального дослідження, 3 – інтернет-джерела, 5 – довідкова література.

Апробація результатів дослідження: основні положення були представлені в наукових доповідях на двох міжнародних конференціях:

1. Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості: збірник наукових праць / за заг. ред. О.В. Ковтун. – Київ: НАУ, 2020. – 599-603.
2. VIII Міжнар. Науково-практ. конф. «Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура» : зб. наук. праць. – К. : НАУ, 2020. – С. 392-395.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМАТИКА ГЕНЕЗИ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

1.1. ТЕРМІН ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Протягом останніх десятиліть у науці відкриваються нові перспективи розвитку термінознавства, оскільки, поява нових понять та явищ у різних мовах спричинила так званий термінологічний вибух. Як правило, впровадження нової термінології свідчить не лише про збагачення мови новою лексикою, але й про стрімкий розвиток науки в цілому. Проте, надзвичайно важливо правильно систематизувати термінологічні одиниці відповідно до їх значень у тій чи іншій мові.

Доречно зауважити, що перш за все, є потреба з'ясувати значення самого поняття «термін», а потім дослідити, яку ж роль він відіграє у рамках терміносистеми. Безсумнівно, що більшість нових термінологічних одиниць виникає у результаті перекладу тих чи інших термінів із інших мов: або за допомогою перекладацької трансформації калькування, або через пошуки мовного відповідника того чи іншого поняття. До того ж, будь-які вузькоспеціальні терміни тісно взаємопов'язані із загальноживаною лексикою.

Як відомо, термін – це слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної галузі пізнання (науки, техніки), вступає у системні відношення з іншими словами й словесними комплексами, утворюючи разом з ними замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю. Звідси термінологія – сукупність термінів, які висловлюють поняття певної галузі науки й техніки, що сформувалися історично, взагалі – зі спеціальної сфери людських знань чи діяльності. [10]

Цей лінгвістичний феномен в усіх сучасних мовах пов'язаний із науковим стилем та системністю. Існує думка, що сам термін – позбавлений лексичного значення; його семантика в порівнянні зі значенням слова видається менш змістовною, тому термін, що є повноправним членом структури мови, словом не є. Таким чином, дане явище розглядається поза лексичною системою мови, з

чого впливає, що його вивченням займається не тільки лексикологія, а й семіотика. [31]

Термінологічні проблеми виходять за межі однієї нації чи суспільства, набувають інтернаціонального значення та стають проблемами історії цивілізації людства, взаємовідносин між народами. Як і всі інші мовні універсалиї термін важко піддається дефініціюванню. [15]

Дослідженням даної проблеми докладно займалися багато видатних науковців. Наведемо лише декілька дефініцій для ознайомлення.

На думку О. Реформатського, термін – це слово із особливим статусом, яке в деякій мірі пов'язане із експресією, оскільки інколи може використовуватись із конкретною стилістичною метою. А. Б. Головін, розглядав термін у межах системності та об'єктивності, називаючи його «найбільш інформативною одиницею конкретного знака, а також точним носієм інформації про наукове поняття». [31]

Згідно з поглядами термінознавців прийнято розрізняти три основні функції термінів:

- 1) номінативна (І. Квитко, В. Лейчик, Б. Головін та ін.);
- 2) дефінітивна, тобто наявність у терміна чіткої та точної дефініції (В. Виноградов, Н. Котелова, В. Табанакова та ін.);
- 3) номінативна та дефінітивна (К. Левковська, ін.) [31]

В. Виноградов писав: «Слово виконує номінативну або дефінітивну функції, тобто або є засобом чіткого позначення, і тоді воно – простий знак, або засобом логічного визначення, тоді воно – науковий термін». «Інколи говорять, що термін називає, позначає, виражає та навіть відображає поняття, з чого впливає, що терміну приписуються номінативна, сигнітивна, експресивна та інші функції». [31 с.17]

В аналогічному напрямку активно працювала К. Левковська, яка вважала, терміни є надзвичайно унікальними, оскільки надзвичайно вирізняються з поміж інших слів у реченні через свою дефінітивну функцію.

Проте, дискусійним залишається питання щодо розвитку терміна під впливом інших факторів, зокрема інтралінгвальних та екстралінгвальних. Це свідчить про те, що позамовні фактори відіграють важливу роль у процесі формування термінів.

Термінологічна лексика з'являється у мові різними способами. Не можна не зважати на те, що терміни отримують статус загальноживаної лексики рідної мови, інколи зазнають змін у формі написання, відмінюванні чи вимові аби уникнути подібних значень з іншими словами.

Варто взяти до уваги, що від слова «термін» у мові утворилось нове поняття «термінологія» – на позначення науки про терміни та їх використання. Доведено, що вивчення термінів з усіх галузей знань є основним завданням термінознавства.

Такі науковці, як І. Верхратський, В. Левицький, С. Рудницький, О. Курило, О. Огоновський, І. Пулюй, доклали чимало зусиль до розвитку українського термінознавства, оскільки працювали в даному аспекті впродовж багатьох років. Здебільшого, вони займались дослідженням фахової термінології у різних наукових і технічних текстах. Основна мета їхньої діяльності полягала у створенні унікальної української термінології із поєднанням міжнародних елементів.

Безсумнівно, термінологія є невід'ємним і важливим складником лексичної мовної системи у наш час, оскільки має неабиякий зв'язок із науковою мовою, що свідчить про стрімкий розвиток кожної галузі науки.

Надзвичайно велика кількість, а також досконалість термінів у вузьких спеціальностях свідчить про високий рівень розвитку термінознавства як науки. У результаті дослідження даної проблеми доведено, що термінологічна лексика допомагає забезпечувати наступність наукових знань, оскільки досконало зберігає та передає спеціальні науково-технічні поняття. Розвиток будь-якої галузі науки просто неможливий без вивчення спеціальної термінології. Термінологічні одиниці є засобами організації, упорядкування та передавання знань, що і формує міцний зв'язок науки і мови в цілому.

Дослідження показало, що термін – це джерело терміносистеми, що обслуговує певну наукову теорію або концепцію. Цей невід'ємний елемент терміносистеми допомагає узагальнити її визначення. Варто зауважити, що сучасна українська термінологічна лексика розглядається як підсистема загальної лексичної системи мови, зміст і зв'язки якої замкнені межами однієї галузі знань.

Термінологічна система налічує багато мікросистем, які прийнято розрізняти за тематичними ознаками. Складність дослідження термінології пояснюється її зв'язком із спеціальними реаліями, оскільки в основі семантики терміна лежить поняття, яке він позначає і яке не може самостійно існувати від терміносистеми певної галузі науки. У такому випадку, за нашим переконанням, доречно використовувати логічно-поняттєві зв'язки як основу класифікації термінів, щоб виявити структуру термінології певної галузі.

Слід зазначити, що будь-яка терміносистема має такі ж способи творення одиниць, як і лексична система:

- 1) морфологічний спосіб, тобто афіксальний за існуючими словотвірними моделями;
- 2) семантичний, що реалізується за допомогою розвитку спеціальних значень у словах природної мови;
- 3) різні типи запозичень (словотвірне та семантичне калькування). [17]

Перехід термінологічних одиниць до лексики загального вжитку, а також розширення сфер їх вживання відображає загальне уявлення про тенденцію розвитку терміносистеми. Очевидно, кожна галузь науки має свої чіткі поняття та явища, але ці слова поширюються в різностильові контексти.

Особливо показовими в цьому плані є соціально-економічна та суспільно-політична сфери мовної комунікації, що реагують на ті чи інші реалії людського життя, відразу зафіксуючи їх у слові. Проте переважна більшість цих найменувань незабаром стає широковживаною в різних стилях мовлення, у тому числі й у розмовно-побутовому. Як наслідок цього, стилістика багатьох з них розмивається, вони стають поліфункціональними, часто навіть експресивно

забарвленими. Таким чином, термінологічна лексика тісно пов'язана із загальноновживаною, тому чітко провести межу між ними неможливо, оскільки вони постійно перебувають у взаємодії й поповнюють та розвивають одна одну. [33]

Необхідно врахувати той факт, що термінологічна лексика відповідає рівню та інтенсивності науково-технічного прогресу, зокрема виробничій, суспільно-культурній, політичній й економічній діяльності, відіграє важливу роль у якості лексичного елементу кожної розвиненої мови, яка вважається багатогранною системою у межах структурно-функціональних стилів.

У численних дослідженнях термінознавців, які детально висвітлюють різні проблеми в даному аспекті, простежується зіставлення лінгвістичних та науково-технічних даних, вивчення причинних зв'язків між ними, що допомагає пояснити чимало лінгвістичних процесів, які мають місце в термінології. Слід зауважити, що підхід до термінів як мовних засобів науково-технічного стилю утворився відносно недавно, проте вже сприяє поняттєво-логічному мисленню, науковому вивченню об'єктів дійсності.

Термінологія є автономним сектором будь-якої мови, а мова є структурним елементом наукового знання, за допомогою якого формуються наукові теорії, закони, принципи, положення, а також результати науково-технічної творчості.

Термінологічна лексика, безперечно, пов'язана із навколишнім світом. Словниковий склад мови не лише постійно повідомляє про нерозривний зв'язок мови й суспільства, що безпосередньо реагує на суспільні процеси і явища, а також постійно вдосконалюється у зв'язку з постійним розвитком людини.

Проте, багато науковців стверджують, що існує загальна класифікація термінів за ступенем соціальної спрямованості:

1) загальноновживані терміни – це звичайні, поширені найменування предметів, ознак, дій, явищ. У законодавстві їх використовують в загальноприйнятому значенні, яке фіксується тлумачними словниками. Такі

слова можуть застосовуватися то в одному, то в іншому значенні. Проте, застосування таких термінів є доречним, якщо їх значення очевидне для всіх і не викликає сумнівів у контексті; [11]

2) спеціально-юридичні терміни – це спеціальні терміни, які точно і лаконічно позначають поняття юридичної науки (юридична особа, позивач, вирок, прокурор, дізнання). Спеціально-юридичних термінів у законодавстві відносно небагато, проте їх створюють у відсутності слова в літературній мові, яке підходить для позначення даного поняття. Досить часто така термінологія запозичується із римського права або з інших розвинутих правових систем; [11]

3) спеціально-технічні терміни – це терміни, що мають значення у галузі спеціальних знань – науки, техніки, мистецтва (медичні, економічні, географічні тощо). Оскільки норми права застосовуються у різних сферах суспільного життя, то обійтись без таких термінів не можливо. Більше того, такі терміни є досить зручними, оскільки вони однозначно позначають багато понять у повсякденному житті. Хоча деякі дослідники права вважають, що така термінологічна лексика не повинна викладатись у тексті юридичного характеру. На думку Г. Доле, ускладнення мовної форми права спеціальною термінологією не може негативно впливати на ефективність права, оскільки нормативно-правові акти розраховані на спеціалізованих виконавців, які цілком розуміють таку лексику. [11]

Очевидно, розвиток матеріальних і духовних цінностей та продуктивних сил відноситься до зовнішніх факторів вдосконалення лексичного складу мови, її термінології зокрема. Через це з'являється велика кількість нових понять, для яких мова повинна знайти спеціальний спосіб вираження, значення. «Новотвори певного історичного періоду, – підкреслює О. Г. Муромцева, – несуть у собі в стислому вигляді досить широку інформацію про особливості економічного, політичного, культурного життя своєї епохи, в них, як у зародку, виявляються ті мовні тенденції, які розвинуться в майбутньому. І чим важливіша епоха для певного суспільства, чим насиченіша вона життєво

важливими подіями, тим активніше реагує мова творенням нових слів, які забезпечують і вимоги суспільства, і вимоги мови, що розвивається». [3 с. 6]

Не можна не зважати на те, що питання визначення терміна залишається центральною проблемою термінознавства. Зокрема, існує думка, що термінологічну лексику з давніх-давен вважали не зовсім особливою, оскільки її функції може виконувати будь-яке слово, яким би воно не було тривіальним. Різні погляди учених в аспекті даного питання зумовлені переважно можливістю такої лексичної одиниці об'єктивно позначати різні поняття. Одночасно, вони намагались відшукати деякі глибинні ознаки термінів. Детальніше про це писали у своїх працях Б. М. Головін та Р. Ю. Кобрін, пояснюючи, що слово із спеціальним значенням однозначно може виражати професійне поняття, оскільки застосовується в процесі пізнання різних технічних та наукових факторів чи об'єктів.

Таким чином, ми дослідили, що системність термінів повинна реалізуватися в плані змісту і в плані вираження. Саме тому словотвір відіграє важливу роль в системній організації термінологічної лексики. Безсумнівно, подальше виявлення особливостей терміна як основної одиниці терміносистеми значно допоможе вирішити наявні проблеми сучасного мовознавства.

1.2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Характерною ознакою юридичних текстів є наявність спеціальної термінології. Швидше за все, такі термінологічні одиниці науковці запозичили від загальнолітературної мови, оскільки між ними простежується тісний взаємозв'язок. Проте, мова правових документів є надзвичайно складною у розумінні, оскільки їй притаманні складні граматичні та стилістичні конструкції.

Загальновідомо, що кожен термін має певне значення у своїй терміносистемі. Мова правових документів тісно взаємопов'язана із традиціями, культурою та правовою системою держави, тому термінологічні одиниці в різних мовах можуть відрізнятися або взагалі не мати відповідностей.

Ось чому при перекладі такої лексики часто виникають труднощі, спричинені дією міжмовної термінологічної інтерференції.

Необхідно зауважити, що перекладач повинен не просто підібрати правильний еквівалент засобами іншої мови, а ще й мати широку ерудицію у тій сфері, в якій він працює. Тобто, розуміння змісту термінів англійською та українською мовами є найважливішим моментом при перекладі.

Також важливо розуміти, що значення терміна повинно взаємодіяти з контекстом. Тобто, якщо дана термінологічна одиниця вживається у терміносистемі іншої вузькоспеціальної галузі знань, то звичайно, що її значення буде семантично відрізнятися від тих, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, або ж в іншій терміносистемі.

Особливо слід зважати на те, що переклад складної термінології базується на аналітичній та синтетичній процедурі, з яких важливішим є перший етап, оскільки тоді здійснюється переклад окремих компонентів. Важливо додати, що переклад текстів юридичного дискурсу визначається як переклад зі сфери права, який може допомогти передати юридичну інформацію людям, які розмовляють різними мовами.

Як правило, юридичні термінологічні одиниці лежать в основі англійської юридичної лексики. Сучасна правова мова оперує низкою вимог щодо перекладу юридичної термінології, які необхідно враховувати. Таким чином, юридичний термін повинен:

- мати відповідність із мовними нормами та правилами;
- бути систематичним;
- відповідати конкретній дефініції, що орієнтована на певну концепцію; – бути відносно незалежним від контексту;
- бути точним;
- бути якомога лаконічнішим;
- бути спрямованим на максимальну відповідність (у межах певної системи термінів);
- бути виразно нейтральним;

– бути благозвучним. [25]

Врешті-решт, вітчизняні дослідники юридичної термінології все-таки дійшли до висновку, що очевидна нестача юридичних відповідників в українській мові змусила використовувати перекладацьку трансформацію калькування при перекладі багатьох назв юридичних професій. [25]

Загальновідомим є той факт, що юридична термінологія зазвичай багатозначна, тому надзвичайно важливо підібрати вдалий еквівалент, враховуючи всі ознаки та особливості оригінального поняття. Наявність у терміна декількох різних законодавчих дефініцій веде до нечіткості, розпливчастості юридичного регулювання, породжує непорозуміння і помилки, як правило, зі сторони тих, на кого поширюється дія законодавчого акта.

РОЗДІЛ 2

МІЖМОВНА ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛІНГВІСТИКИ

2.1. Застосування перекладацьких трансформацій для досягнення адекватності перекладу

Загальновідомо, що переклад – це надзвичайно важливий лінгвістичний процес, який вже давно вкоренився у суспільстві, оскільки виступає так званим посередником у міжкультурній комунікації, який сприяє кращому розумінню мовної картини світу. Проте надзвичайно важливо розуміти, що за допомогою перекладу ми можемо не лише відтворити національну своєрідність першотвору, але й показати багатогранну взаємодію мови та культури.

Питання взаємозв'язку культури та мови завжди було центральною темою будь-якого дослідження у рамках мовознавства, оскільки мова виступає феноменом культури, тобто є культурно обумовленою. Перш за все, перекладач ознайомлюється із культурними особливостями країни, на мову якої потрібно адекватно відтворити значення якогось поняття чи тексту. Проте, слід зазначити, що переклад вважається цілком неадекватним, якщо у при передачі змісту наявні, так звані, порушення норм мови, іншими словами – досягнення адекватності перекладу є головним завданням будь-якого перекладача. Тобто, якщо при порівнянні оригінального та відтвореного тексту засобами іншої мови ми бачимо не лише повну передачу смислового змісту, а ще й врахування певних структурних особливостей МП, ми впевнено можемо сказати, що перекладачеві вдалось досягнути адекватності перекладу.

За словами В.В. Балахтара правильний переклад всіх термінів та їх словосполучень, а також легке розуміння змісту перекладної мови, дає підстави вважати даний переклад повністю адекватним, оскільки замовник немає жодних питань чи зауважень до перекладача.

Проте, вітчизняна дослідниця Н. В. Складчикова у своїй теорії виокремлює чотири основні параметри адекватності:

- 1) параметр адекватності передачі семантичної інформації;
- 2) параметр адекватності передачі емоційно-оцінної інформації;

3) параметр адекватності передачі експресивної інформації;

4) параметр адекватності передачі естетичної інформації. Безперечно в поняття адекватність входить передача стилістичних й експресивних відтінків оригіналу. Крім того, навіть за відсутності формальної точності передачі окремих слів та словосполучень переклад у цілому може бути адекватним. [29]

А от відомий науковець Р.К. Міньяр–Білоручев досліджував порушення граматичних та функціонально-стилістичних особливостей мови, тому за його словами, адекватність перекладу полягала у незначному відхиленню від поверхневої точності перекладної мови. Тобто, потрібно забезпечити повну відповідність значення слів вихідної мови при відтворенні другорядних елементів тексту.

Радянські лінгвісти у своїх дослідженнях неодноразово почали виділяти різницю між двома поняттями, які, на перший погляд, мали досить схоже значення. З тих пір у перекладознавстві виокремились такі суміжні терміни, як «адекватність» та «еквівалентність».

Видатний лінгвіст-перекладач В. Н. Комісаров вважав, що дані поняття перебувають у постійній взаємодії, проте є надзвичайно різними за значенням. За його слова, адекватний переклад – це якісний, майстерний переклад, в той час, як еквівалентність – це лише смислова відповідність або ж рівність лінгвістичних одиниць мови та мовлення.

Загальновідомо, що неможливо передати зміст вихідного тексту лише за допомогою буквального перекладу, тобто використовуючи лише словникові відповідники слів. Ми вже з'ясували, що перекладач обов'язково повинен адаптувати свою роботу не лише під культурні особливості країни, на мову якої він здійснює переклад, а ще врахувати всі граматичні та лексичні особливості МП. Тому багато вітчизняних лінгвістів працювали над розробкою допоміжних інструментів для перекладача, які вже зараз прийнято називати перекладацькими трансформаціями.

Слід зазначити, що наразі існує велика кількість таких трансформацій, які значно відрізняються між собою. Це пов'язано з тим, що дослідженням даної

проблеми займались впродовж багатьох років, що і спричинило появу різних класифікацій. Проте, всі вони мали лише одну мету – досягнути максимально адекватного перекладу.

Р. К. Мін'яр-Белоручев розглядав перекладацькі трансформації як основний прийом перекладу, який полягав у значній зміні граматичної структури оригінального тексту, але при цьому не втрачав основний задум автора тексту, тобто зберігав достовірну інформацію. А от Я. І. Рецкер вважав, що трансформації є прийомами логічного мислення, оскільки вони допомагають нам перекласти текст навіть тоді, коли якогось поняття просто не існує у МП. У такому випадку ми застосовуємо метод логічного розвитку, та розкриваємо дане поняття відповідно до норм іншої мови.

За словами С. Є. Максимова, перекладач повинен максимально точно передати зміст оригіналу, проте це можливо лише тоді, коли він застосовує певні граматичні лексичні або ж семантичні зміни у реченнях, які виникли внаслідок певних структурних розбіжностей в мовах. У перекладознавстві такі зміни він назвав трансформаціями.

О. Л. Семенов називав трансформації міжмовними перетвореннями, які доцільно використовувати лише тоді, коли ми хочемо досягнути еквівалентності текстів МО та МП, при цьому повністю зберігаючи вихідну інформацію.

Л. К. Латишев детально досліджував дану проблему, у результаті чого виокремив три основні причини використання перекладацьких трансформацій: 1) системні розбіжності у різних мовах (деякі мовні категорії є лакунарними в одній мові, проте цілком прийнятними – в іншій; до того ж, інколи надзвичайно важко передати значення якогось поняття, оскільки воно практично вживається в іншій мові, у такому випадку перекладачеві потрібно не лише перекласти слово, але ще й пояснити його значення);

2) наявність різних мовних норм МО та МП, іншими словами – нормативні відхилення;

3) різні правила ситуативного використання мови, які пов'язані із різними мовними звичками, які вже давно вкоренились між носіями. [7]

Тобто, тепер ми цілком розуміємо, що перекладацькі трансформації є надзвичайно важливими, оскільки вони допомагають не лише перефразувати зміст вихідного тексту, а ще й адаптувати його відповідно до сприйняття одержувача. Існує чимало думок, що здійснення перекладу за допомогою перекладацьких трансформацій передбачає не лише досконале розуміння тексту та володіння мовою на відповідному рівні, а ще й застосування екстралінгвістичних знань, оскільки переклад є не лише лінгвістичним процесом, а ще й творчим. Загалом, будь-який переклад – це не буквально відтворення значення слів, не абсолютний аналог оригінального тексту, а максимальне наближення до нього, яке доцільно створювати, врахувавши всі мовні паралелі, найголовнішими з яких є структури речень, граматичні категорії та семантичні значення слів.

В нас час існує багато класифікацій перекладацьких трансформацій, оскільки дослідження різних лінгвістів значно відрізняються у даній сфері. Розглянемо кілька систематизацій, які найчастіше зустрічаються у перекладознавстві. А. М. Фітерман та Т. Р. Левицька виділяють лексичні, граматичні та стилістичні трансформації, в той час, як А. Д. Швейцер пропонує більш ширшу класифікацію, в якій є поділ за групами:

- а) трансформації на компонентному рівні семантичної валентності;
- б) трансформації на прагматичному рівні;
- в) трансформації, що здійснюються на референційному рівні;
- г) трансформації на рівні стилістичному – компресія і розширення. [11]

Натомість, у дослідженнях Я. І. Рецкера виділено лише граматичні та лексичні трансформації. До першого типу він пропонує відносити заміни граматичних частин мови або членів речення, в той час, як до другого – конкретизацію та генералізацію значень, а також компенсацію втрат та антонімічний переклад.

До класифікації за Р. К. Міньяр-Белоручевим входять лише лексичні, граматичні та семантичні перекладацькі трансформації; схожою є позиція науковця В. Н. Комісарова, який створив таку ж систематизацію, проте замість семантичних трансформацій він виділив комплексні. А от Л. С. Бархударов зупинився на детальному дослідженні комплексних лексико-семантичних заміни, проте також виділяв лексичні заміни, серед яких – конкретизація та генералізація.

Проте, загальновідомими трансформаціями, які найчастіше використовуються для досягнення адекватності перекладу є лексичні та граматичні, що також ще можуть поєднувати для кращого відтворення значення тексту. Детальніше розглянемо деякі з них.

Антонімічний переклад – перекладацький прийом, який дозволяє відтворювати значення слова, використовуючи його протилежний відповідник за значенням. Розрізняють три типи даної трансформації:

1) негативація (слово або словосполучення без формально вираженої суфіксом семи замінюється в перекладі на слово з префіксом не- або словосполученням з часткою «не», наприклад, *“gut”* – «непоганий»);

2) позитивація (слово або словосполучення з формально вираженою заперечувальною семою замінюється в перекладі на слово або словосполучення, яке не містить формально вираженого негативного компонента, наприклад, *“unsauber”* – «чистий»);

3) анулювання двох наявних у реченні негативних семантичних компонентів наприклад, *“nicht ungesund”* – «здоровий». [7]

Через різні лексичні та граматичні особливості мов оригіналу та перекладу, а також розбіжності у мовленнєвих нормах перекладачу доводиться застосовувати трансформацію заміни частини мови, коли, наприклад, іменник замінюється у перекладі на прикметник, а прикметник – на дієслово тощо. Така трансформація може застосовуватися до слів майже всіх частин мови, однак найчастіше це спостерігається у випадку таких частин мови, як іменник, дієслово, прикметник та прислівник.

Отже, переклад є надзвичайно важливою складовою міжмовної комунікації, проте кожна мова має свої структурні особливості, тому передати зміст тексту практично неможливо без застосування перекладацьких трансформацій. У процесі дослідження ми ознайомились із найвідомішими класифікаціями різних вчених та проаналізували такі трансформації, як генералізація, конкретизація, смисловий розвиток, антонімічний переклад та заміна слова.

2.2. ПЕРЕКЛАД ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Безсумнівно, наявність складних юридичних термінів – одна із особливостей законодавчих актів. Проблема адекватної передачі сенсу полягає у збереженні всіх властивостей даного терміна, а також у пошуку еквівалентних відповідностей. Згідно із поглядами дослідників-перекладачів, таку лексичну одиницю потрібно перекласти так, аби зберегти при цьому нормативні та інформативні функції оригіналу. У даному підрозділі ми проаналізуємо методи перекладу юридичної термінології, які найчастіше використовуються для досягнення адекватного перекладу, оскільки повний відповідник терміна не завжди можна знайти у словнику.

Основними перекладацькими трансформаціями, які застосовують для відтворення термінологічної лексики іншою мовою, є описовий переклад, транскрибування, калькування та переклад за допомогою використання різних прийменників.

Експлікація – це такий прийом перекладу нових слів вихідної мови, за допомогою якого, слово, словосполучення чи термін замінюється в мові перекладу таким словосполученням, що дає більш-менш повне пояснення або визначення даної лексичної одиниці. Ця перекладацька трансформація використовується для опису нового слова, або ж при перекладі термінів у конкретному тексті.

Варто зауважити, що перекладачі повинні врахувати можливість відсутності перекладного відповідника даного терміну з метою уникнення термінологічних дублетів у мові перекладу. Таким чином, структурна та

семантична наближеність тексту МП і МО підвищує універсальність передачі значення засобами іншої мови, а також зменшує можливість непередбачених інтерпретацій повідомлення. Більше того, існує структурна класифікація юридичної термінології, за якою більшість лексичних одиниць є похідними та складними, що спричинює потребу доцільно пояснити значення терміну, використовуючи описовий переклад.

Проілюструємо викладене вище яскравими прикладами одиничних термінів, аби зрозуміти процес перетворення внутрішньої форми слова чи повної заміни словосполучення для досягнення адекватності перекладу.

Загальновідомо, що словосполучення “*Familien mitalleiner zie henden Mutter und Vatern*” прийнято перекладати як «неповні сім'ї, в яких є лише батько або матір», а просте слово “*Anlagenrechnung*” має свій український еквівалент – «рахунок, що показує стан основних засобів». Тобто, одразу можна помітити, що не тільки словосполучення варто перекладати за допомогою описового перекладу. [36]

Наведемо ще кілька прикладів, аби більш детально проаналізувати спосіб передачі їхнього змісту:

das Arrestgericht – суд, який має право винести
рішення про арешт;

die Hauptfürsorgestelle – централізована державна
установа, яка керує забезпеченням інвалідів
війни та праці;

das Kooperationssicherungsverfahren – процес, що починається за
ініціативою державного арбітра для забезпечення виконання зобов'язань,
витікаючих з господарського договору;

die Kreditunterlagen – документація, що служить підставою для надання
кредиту;

die Kriegsausschlußklauseln – обмовка, що виключає відповідальність
страхування за збиток, що виник в результаті військових дій;

der Schnellrichter – суддя, який розглядає справи сумарного провадження;

die Schrecksekunde – хвиля переляку, яка позбавляє людину можливості
реагувати на небезпечну ситуацію;

das Sicherungseigentum – майно, що передане боржником кредитору в
забезпечення боргу;

das Tatstrafrecht – кримінальне право, засноване на ідеї, що головну
небезпеку становить діяння, а не людина, яка його вчинила;

das Tempusprinzip – принцип, згідно з яким право на земельну ділянку
створюється з моменту реєстрації в поземельній книзі;

die Terminvollmacht – процесуальна домовленість, дія якої обмежено
веденням однієї справи (на одному або декількох судових засіданнях);

das Verwaltungsstrafrecht – сукупність норм права, які регулюють
застосування санкцій за адміністративні правопорушення. [36]

Інколи просто необхідно надати додаткове пояснення у дужках для
кращого розуміння читача. Пропонуємо проаналізувати ще один випадок
застосування даної перекладацької трансформації :

die Verwaltungswirtschaftslehre – концепція господарського регулювання
(яка робить особливий акцент на роль державного управління та державних
підприємств в економіці країни) [36]

Ознайомившись із використанням описового перекладу більш детально,
ми одразу можемо стверджувати, що застосування експлікації не лише
допомагає відтворити значення терміну, але й значно дає більш-менш повне
пояснення або визначення цього терміну у мові перекладу, що значно полегшує
сприйняття читача. Проте, вчені стверджують, що лише невелика кількість
юридичних термінів, які входять до складу фактичного матеріалу, було
передано українською мовою за допомогою застосування експлікації. [15]

Іншим перекладацьким прийомом, який використовують для передачі
значення термінологічних одиниць юридичного характеру засобами іншої мови
є транскодування. За допомогою передачі звукової та/або графічної форми
слова вихідної мови засобами ми створюємо новий відповідний даного терміна
в іншій мові.

Прийнято розрізняти чотири види транскодування:

- 1) транскрибування;
- 2) транслітерування;
- 3) змішане транскодування;
- 4) адаптивне транскодування. [12]

Варто зазначити, що безліч транскодованих термінологічних одиниць вже давно закріпилися в мові перекладу, тому у словниках вони можуть подаватися без додаткового пояснення.

Транскодування неологізмів відбувається в тих випадках, коли в культурі і, зокрема, в науці країни мови перекладу відсутнє відповідне поняття і відповідний перекладний еквівалент, а перекладач не може підібрати слова в мові перекладу, які б адекватно передавали зміст поняття і задовольняли вимоги до термінотворення. Оскільки при транскодуванні слово має одне значення, то такий спосіб перекладу доцільно застосовувати в тих випадках, коли в мові перекладу необхідно створити чітко однозначний термін. Особливо часто переклад термінів за допомогою такої перекладацької трансформації можна помітити у випадках, коли термін у мові перекладу складається з міжнародних терміноелементів латинського або давньогрецького походження. Розглянемо детально кожен тип транскодування та наведемо декілька прикладів для аналізу перекладу. [12]

Розглянемо застосування кожного типу транскодування більш детально. Транскрибування полягає у передачі звукової форми слова МО за допомогою фонем МП. Застосування даного виду транскодування є трішки умовним, оскільки існують певні розбіжності у фонетичних системах німецької та українських мов. Таким чином, необхідно прислуховуватись до подібності звучання англійського слова. Оскільки в документації юридичного характеру доцільно використовувати назви різноманітних закладів, юридичних та інших фірм. [27]

Транслітерування – інший вид транскодування, за допомогою якого ми передаємо лексичну одиницю вихідного тексту по літерах. Проте, на думку

багатьох лінгвістів, не частото можна зустріти приклади перекладів за допомогою транслітерування, оскільки даний прийом не зовсім практичний. Перш за все, це пов'язано із особливостями різної будови слів англійської та української мов.

Але все-таки наведемо кілька прикладів, аби детальніше з'ясувати механізм перекладу. Термін “*das Organ*” ми перекладаємо по літерах, тобто виконуємо транслітерування. Тому і в результаті маємо переклад «*орган*». Можна помітити, що при передачі значення термінологічної одиниці відтворено аналогічні літери у мові перекладу. Іншим прикладом застосування транслітерування може слугувати термінологічна одиниця “*der Konflikt*”, український еквівалент якої – «*конфлікт*».

Іноді перекладачі застосовують змішане транскодування, коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання у вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми.

Адаптивне транскодування є найпоширенішим типом цього способу перекладу. Через розбіжність у фонетичній та граматичній структурах мов перекладачі адаптують слово до фонетичної та граматичної структури української мови. Прикладом можуть слугувати такі терміни, як “*die Schtrafe*” – «*штраф*», “*die Konvention*” – «*конвенція*». [36]

Розглянемо ще кілька прикладів застосування транскодування, наведених у Загальній декларації прав людини:

“ARTIKEL 59 Unterzeichnung und Ratifikation

1. Diese Konvention liegt für die Mitglieder des Europarats zur Unterzeichnung auf. Sie bedarf der Ratifikation. Die Ratifikationsurkunden werden beim Generalsekretär des Europarats hinterlegt.” [29]

«СТАТТЯ 59 Підписання і ратифікація

1. Ця Конвенція відкрита для підписання членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації. Ратифікаційні грамоти передаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.» [27]

У вищенаведеному уривку продемонстровано випадки застосування практичного транскодування, оскільки переклад таких слів, як “discrimination”, “ratifikation” здійснюється за допомогою адаптивного способу передачі змісту, враховуючи норми мови перекладу.

Калькуванням називають такий перекладацький прийом, за допомогою якого доцільно перекладати словосполучення чи термін відповідними елементами мови перекладу. Тобто, відтворюємо значення слова буквально.

Розглянемо приклади одиничних термінів, які перекладають за допомогою калькування:

Die Familienberatungsstelle – консультація з питань шлюбу;

das Familienmitglied – член сім'ї;

die Volksbildung – народна освіта;

die Selbsthilfegruppe – група самопомоги [36]

У вищенаведених прикладах можна помітити, що український переклад німецьких юридичних термінів здійснено за допомогою пошуку першого словникового відповідника кожного з компонентів. Перевагою даної перекладацької трансформації є стислість та простота отриманого перекладу, а також однозначна співвіднесеність з оригінальним словом, яка доходить до повної оборотності відповідності. Необхідно зауважити, що калькування можна застосовувати лише у тих випадках, коли не порушуються мовні норми вживання і сполучуваності слів, а також інші характерні особливості, притаманні тій чи іншій мові.

Наведемо ще один приклад застосування такої перекладацької трансформації, як калькування, але уже з уривку Європейської конвенції прав людини:

“ARTIKEL 32 Zuständigkeit des Gerichtshofs

1. Die Zuständigkeit des Gerichtshofs umfasst alle die Auslegung und Anwendung dieser Konvention und der Protokolle dazu betreffenden Angelegenheiten, mit denen er nach den Artikeln 33, 34, 46 und 47 befasst wird... ”[28]

«СТАТТЯ 32 Юрисдикція Суду»

1. Юрисдикція Суду поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції та Протоколів до неї, подані йому на розгляд згідно зі статтями 33, 34, 46 і 47...» [26]

У наведеному уривку ми бачимо, що український відповідник «Юрисдикція Суду» створено методом калькування словосполучення “*Zuständigkeit des Gerichtshofs*” з німецької мови.

Слід також звернути увагу на те, що при перекладі складних юридичних термінів можливе використання смислового розвитку поняття. Проте, застосування такого перекладацького прийому рідко зустрічається при перекладі юридичних термінів, хоча дедуктивним характером даної трансформації «від загального до приватного».

Отже, юридичні терміни мають такі самі шляхи передачі з англійської мови на українську як і всі інші терміни. Головною проблемою перекладу юридичних термінів та термінів-словосполучень є їхня багатозначність не тільки серед різних галузей науки але й всередині самої юридичної галузі тексту. Точне значення терміну в даному випадку можна виявити лише за допомогою контексту та інших термінів, що пов'язані між собою у термінів-словосполученні.

Наше дослідження дає змогу зробити висновок, що в юридичній термінології зустрічаються переважно складні терміни та термінів-словосполучення, переклад яких складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної.

Найчастіше при перекладі юридичної термінологічної лексики застосовуються такі перекладацькі трансформації, як експлікація, транскодування, калькування, модуляція та переклад за допомогою прийменників. Також ми з'ясували, що перекладач обов'язково повинен ураховувати стилістичні та граматичні особливості двох мов, а також вміти визначати рівні еквівалентності, на яких здійснюється україномовний переклад.

ВИСНОВКИ

У результаті нашого дослідження ми з'ясували, що поняття перекладу в контексті міжкультурної взаємодії є надзвичайно широким і може потребувати виконання декількох завдань, вияснили значення терміна, як основного елемента терміносистеми, а також ознайомились із різними видами термінологічної лексики та її класифікаціями. Для точного та вичерпного перекладу юридичного дискурсу інколи дуже важко знайти потрібний еквівалент терміна. Головним чином, проблеми у перекладача виникають через те, що в мові перекладу відсутні конструкції, які досить точно могли б описати терміни вихідного мови. Більше того, ми проаналізували особливості перекладу юридичної термінології та дійшли до висновку, що досягнути еквівалентного перекладу практично неможливо без застосування перекладацьких трансформацій. Отримані результати дозволили зробити ряд висновків.

1. Після того, як ми ознайомились із дефініцією такого поняття, як «термін», а також різними класифікаціями, побачили, наскільки інтенсивно цим питанням займались багато науковців, аби пришвидшити розвиток термінознавства, ми можемо впевнено стверджувати, що англomовна терміносистема відіграє неабияку роль у сучасній лінгвістиці.

2. Дані здійсненого дослідження дозволяють ознайомитись видами та класифікаціями юридичних термінів. Проте варто зазначити, що будь-який поділ юридичної термінологічної лексики є багато умовним, оскільки на практиці дуже важко провести чітку межу між термінами.

3. Кожен термін має своє значення і певне місце в своїй термінологічній системі. Проаналізувавши, що правова термінологія безпосередньо залежить від традицій, культури та правової системи держави, ми дійшли до висновку, що інколи терміни однієї мови взагалі можуть не мати відповідностей в іншій мові, що і спричиняє певні труднощі перекладу термінологічних одиниць юридичного характеру.

4. Ми ознайомились із перекладацькими трансформаціями, які найчастіше використовують перекладачі, аби досягнути адекватності перекладу, а також

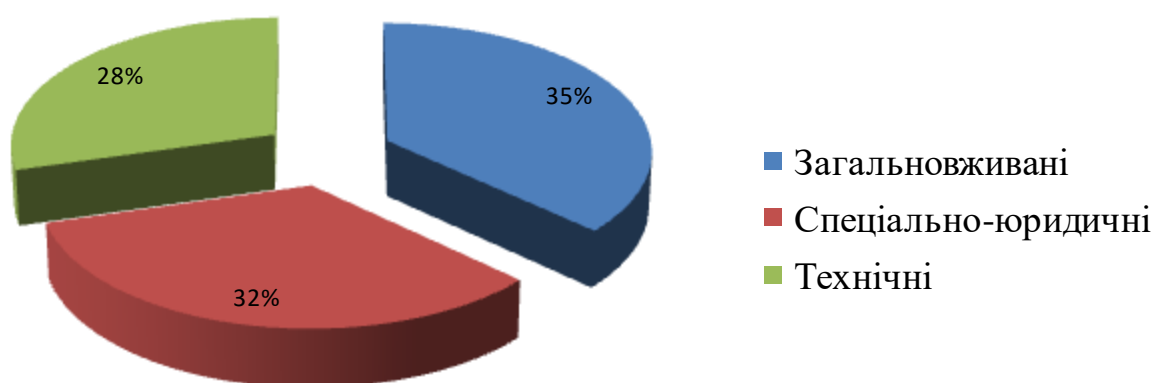
з'ясували їхнє значення. Перекладач повинен досягнути адекватності перекладу на рівні, необхідному і достатньому для передачі плану змісту при дотриманні норм мови перекладу.

5. При перекладі юридичних термінів та термінів-словосполучень надзвичайно важливо звертати увагу на їхню багатозначність всередині самої юридичної галузі тексту. Точне значення термінологічної одиниці можна виявити лише за допомогою контексту. У даному дослідженні ми навели приклади перекладу складних термінів та визначили, які саме перекладацькі трансформації доцільно використовувати для перекладу юридичної термінології.

ДОДАТКИ

Загальна класифікація термінів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Бесараб Т. П. Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії [Текст] / Бесараб Т. П., Павлюк М. М. // Сборники научных работ НТУ «ХПИ»: Проблеми та перспективи формування національно гуманітарно-технічної еліти № 28-НТУ «ХПИ», 2010. – С. 421-437.
2. Білозерська Н.П. Термінологія та переклад. / Н.П. Білозерська, Н.В. Возненко, С.В.Радецька. - Вінниця : Нова книга, 2012. - 232с.
3. Білоконь К. С. Особливості перекладу німецької юридичної термінології / К. С. Білоконь // Науковий вісник ХДУ Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація / К. С. Білоконь. – Харків.
4. Д'яков А. Основи термінотворення : семантичний та соціолінгвістичний аспекти / А. Д'яков, Т. Кияк, З. Куделько. – К. : Видавничий дім “Academia”, 2004. – 220 с.
5. Згурська В. Г. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу / В. Г. Згурська – Бахмут.
6. Іваницька Н. Л. Терміносистема українського синтаксису у Вишівській лінгводидактиці / Н. Л. Іваницька, Т. А. Круш – Вінниця.
7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. / В. І. Карабан. – В. : Нова книга, 2004. – 576 с.
8. Ключина А.М., Здор А.И. Проблемы и способы перевода английских терминов в текстах юридического дискурса. Поволжский педагогический вестник. 2016. С. 52–60.
9. Коваль О. Е. Юридична термінологія в сучасній англійській мові: походження та вживання / О. Е. Коваль – Луцьк.

10. Комиссаров В.Н. Практикум по переводу с английского языка на русский : учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высшая школа, 1990. 253 с.

11. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник / І. В. Корунець. – К. : Нова Книга, 2000. – 448 с.

12. Любченко М. Термін у системі та поза нею: особливості функціонування медичної термінології в мас-медіа / М. Любченко. – Харків: «Права людини», 2015. – 239 с.

13. Миронова Н. С. Особливості перекладу юридичної термінології з англійської мови на українську / Н. С. Миронова – Київ. – с. 655.

14. Овчаренко Н. Теоретичні передумови дослідження терміносистем (на матеріалі сучасної української термінології) / Наталія Овчаренко // Лінгвістичні студії. – Вип. 20. – 2010. – С. 172-175.

15. Панько Т. І. Українське термінознавство : [підручник] / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 215 с.

16. Секунда Т. Принципи складання української термінології / Тадей Секунда // Вісник Ін-ту української мови ВУАН. – 1930. – Вип. 2. – С. 11-21.

17. Сергєєва Г. А. Англомовні запозичення в українській правничій термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Г. А. Сергєєва. – Харків, 2002. – 16 с.

18. Складчикова Н.В. «Семантическое содержание метафоры и виды его компенсации при переводе» / Н.В. Складчикова // Номинация и контекст: сб. научных трудов. – Кемерово, 1985. – с. 21-29.

34. Скороходько Є. Ф. Позиційна інтерференція термінів як структурна характеристика наукового тексту / Є. Ф. Скороходько // Мовознавство. – 2006. – № 4. – С. 22–32.

19. Сизонов Д. Ю. Термін у системі та поза нею: особливості функціонування медичної термінології в мас-медіа / Д. Ю. Сизонов // Актуальні проблеми слов'янської філології / Д. Ю. Сизонов. – Київ, 2011.

20. Тішечкіна К. В. Особливості перекладу спільнокореневих сільськогосподарських термінів / К. В. Тішечкіна. – Миколаїв, 2013.

21. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови / Л. М. Томіленко. – Івано-Франківська: Фоліант, 2015. – 159 с.

23. Шевцова О. В. Способи еквівалентного перекладу лексичних одиниць текстів конвенцій з англійської та французької мов українською / О. В. Шевцова // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"] / О. В. Шевцова. – Остріг, 2012. – (25).

24. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 216 с.

25. Шумило І.І. Особливості перекладу юридичних текстів. Філологічний дискурс. 2016. Вип. 4. С. 266–272.

Джерела матеріалу дослідження

26. Європейська конвенція з прав людини [Електронний ресурс]. – 1953. – Режим доступу до ресурсу: http://notorture.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Konvencia_z_prav_ludyny.pdf

27. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/151778/%D0%9F%D0%B0%D1%82%D0%BB%D0%B0%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%D0%90.pdf?sequence=1&isAllowed=yhttps://old.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=82%3A1&catid=47%3Aun&Itemid=74%E2%8C%A9=ru.

28. Die Europäische Menschenrechtskonvention [Електронний ресурс]. – 1950. – Режим доступу до ресурсу: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_DEU.pdf.

29. Generalversammlung [Електронний ресурс]. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.un.org/depts/german/menschenrechte/aemr.pdf>.

Інтернет-джерела

30. Способи перекладу юридичної термінології [електронний ресурс]. – 2015. – режим доступу до ресурсу: <https://naub.oa.edu.ua/2015/%d1%81%d0%bf%d0%be%d1%81%d0%be%d0>

31. Особливості формування лінгводидактичної термінології англійської та української мов на сучасному етапі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/151778/%D0%9F%D0%B0%D1%82%D0%BB%D0%B0%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%D0%90.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

32. Рицар Б. Засади унормування української фахової термінології. Стандартизація термінології [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lp.edu.ua/tc.terminology/ТК_concept.htm

Довідкова література

33. Андерш І. Словник юридичних термінів (російсько-український). Київ, 1994. 322 с.

34. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.–Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2002. – 1736 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.slovnyk.net/>

35. Лесин В. М. Словник літературознавчих термінів / В. М. Лесин, О. С. Пулинець. – К. : Радянська школа, 1965. – 437 с.

36. Ківалов С. В. Німецько-український словник юридичних термінів / С. В. Ківалов, Н. В. Петлюченко. – Одеса, 2016. – 576 с.

37. АBBYU Lingvo Online Dictionary Електронний ресурс. – Режим доступу до словника : <http://lingvo.abbyuonline.com/>